

Τό ἦθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλανθρωπίας

Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἀγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Σέ περιόδους κοινωνικῆς κρίσεως οἱ ἄνθρωποι ἀναζητοῦν νά πληροφορηθοῦν γιά τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καί τήν προτρέπουν νά ἐργασθῆ γιά τό κοινωνικό σύνολο καί εἰδικότερα γιά τούς ἀνθρώπους πού πάσχουν καί ὑποφέρουν ποικιλοτρόπως. Ἀγνοοῦν, ὅμως, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ὡς ἐκ τῆς φύσεως καί τῆς ὑπάρξεώς της, ἔχει ἕνα διαρκές ἐνδιαφέρον γιά τούς ἀνθρώπους, τά μέλη της καί τούς ἐκτός αὐτῆς, προσφέροντας τόν ἑαυτό της θυσία στόν βωμό τῆς ἀγάπης.

Σκοπός τῶν σκέψεων πού ἀκολουθοῦν εἶναι νά δείξουν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δέν χρειάζεται τήν προτροπή τῶν ἀνθρώπων γιά νά ἐπιτελέσῃ τό φιλανθρωπικό της ἔργο, ἀλλά ἀποτελεῖ τήν ἐλπίδα τῶν ἀνθρώπων καί τῆς κοινωνίας σέ ὅλους τούς τομεῖς.

1. Φιλανθρωπία-κοινωνικό ἔργο

Μιά εὐνομούμενη Πολιτεία ἔχει καθῆκον νά ἐνδιαφέρεται γιά τούς ἀσθενεστεροὺς οικονομικά ἀνθρώπους καί νά περιορίζῃ τό ἀνοιγμα τῆς ψαλίδας μεταξύ τῶν ἐχόντων καί τῶν μὴ ἐχόντων. Αὕτη εἶναι βασική ὑποχρέωση τῆς Πολιτείας, κατὰ λόγο δικαιοσύνης. Δέν εἶναι δυνατόν νά ἐπικρατῆ ἀνισότητα στήν κοινωνία καί οἱ ἄνθρωποι, ἂν καί θέλουν νά ἐργασθοῦν, νά παραμένουν ἀνεργοί καί νά στεροῦνται τῶν ἀναγκαίων. Ἡ κοινωνική πρόνοια εἶναι ἀπαραίτητη γιά τούς ἀνθρώπους πού δέν μποροῦν νά ἐργασθοῦν, ὄχι ὅμως γιά ἐκείνους πού μποροῦν καί θέλουν νά ἐργασθοῦν.

Τελικά, τό ἐνδιαφέρον τῆς κοινωνίας γιά τούς πτωχοὺς δέν πρέπει νά ἐξαντλῆται στήν φιλευσπλαχνία τῶν ἀνθρώπων, ἀλλά στήν δικαιοσύνη πού πρέπει νά ἐπικρατῆ στήν κοινωνία. Οἱ ἄνθρωποι ἀπαιτοῦν νά ἔχουν ἴσα δικαιώματα καί ἴσες εὐκαιρίες στήν ἐργασία καί τήν κοινωνική ἐπιβίωσή τους. Μέσα στά πλαίσια αὐτά πρέπει νά ἐνταχθῆ ἡ λεγόμενη κοινωνική πρόνοια.

Ὅμως, τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας στοὺς ἀνθρώπους δέν ἐξαντλεῖται σέ ὅλο αὐτό τό κοινωνιολογικό περιεχόμενο τῆς κοινωνικῆς πρόνοιας, ἀλλά ἐπεκτείνεται στό ἐπίπεδο τῆς φιλανθρωπίας. Ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξύ κοινωνικοῦ καί φιλανθρωπικοῦ ἔργου. Τό πρῶτο (τό κοινωνικό) ἀποβλέπει στήν ἱκανοποίηση μερικῶν ὑλικῶν καί σωματικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ τό δεύτερο (τό φιλανθρωπικό) ἐπεκτείνεται στόν ὅλο ἄνθρωπο πού ἀποτελεῖται ἀπό ψυχή καί σῶμα. Φιλανθρωπία δέν εἶναι ἀπλῶς ἡ προσφορά μιᾶς μερίδας φαγητοῦ καί ἐνός ἐνδύματος, ἀλλά προ-

σφορά αγάπης, τρυφερότητας, στοργής, προσωπικής θυσίας, καλωσύνης, λόγου παρηγορητικού, ελπίδας και αισιοδοξίας για την ζωή, προσφορά νοήματος για την ζωή, σε σύνδεση με τον Χριστό.

2. Φιλαντία-φιλανθρωπία-φιλοθεΐα

Η φιλανθρωπία στην Εκκλησία δεν γίνεται από κάποια κοινωνική ιδεολογία, αλλά από την μίμηση της αγάπης του Θεού προς τον άνθρωπο και είναι έκφραση της όλης εκκλησιαστικής ζωής. Αυτό σημαίνει ότι εκείνος που καταλαβαίνει την αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο, την ένανθρώπησή Του, τον Σταυρό Του, δεν μπορεί να μείνη ασυγκίνητος στο δράμα του κάθε ανθρώπου και δεν είναι δυνατόν να μη διακρίνεται από την ίδια κενωτική προσφορά.

Η βάση της εκκλησιαστικής ζωής είναι η θεία Ευχαριστία, τό μυστήριο της αγάπης του Θεού προς τον άνθρωπο, στο οποίο εκφράζεται και η αγάπη του ανθρώπου προς τον Θεό. Όταν εκκλησιαζόμαστε, μπορούμε να αισθανθούμε τό μυστήριο της κενωτικής προσφοράς του Χριστού και μαθαίνουμε τί θά πη θυσιαστική αγάπη. Έτσι, τό ευχαριστιακό ήθος γίνεται τρόπος ζωής και προσφοράς προς τους άλλους. Η σχέση και κοινωνία με τους αδελφούς μας γίνεται στο πλαίσιο της αγάπης του Θεού στον άνθρωπο.

Γιά να μπορή κανείς να αγαπά και να προσφερθή προς τον Θεό και τους αδελφούς του, πρέπει όπωσδήποτε να ελευθερωθή από την φιλαυτία. Ο άγιος Μάξιμος ό Όμολογητής έχει αναπτύξει διεξοδικά ότι η φιλαυτία είναι ή μητέρα όλων των παθών και θά μπορούσαμε να πούμε ότι ή φιλαυτία είναι ή ρίζα όλου του κακού πού μαστίζει τίς σύγχρονες κοινωνίες μας. Αυτό είναι τό μεγαλύτερο πάθος πού κυριαρχεί σήμερα στις κοινωνίες μας και από εκεί προέρχονται όλα τά δεινά. Ορίζοντας ό άγιος Μάξιμος τό τί είναι ή φιλαυτία λέγει ότι «φιλαυτία δέ έστί τό προς τό σώμα πάθος». Η άλογη αγάπη προς τό σώμα μας και ή επιδίωξη να ικανοποιούμε κάθε επιθυμία του συνιστά τό πάθος της φιλαυτίας. Η φιλαυτία είναι μητέρα των παθών, όπως της ήδυφαγίας, της φιλαργυρίας, της κενοδοξίας, του μίσους προς τον πλησίον. Ακόμη, ό άγιος Μάξιμος διδάσκει ότι ή αυταρέσκεια ή όποία συνδέεται στενότατα με την φιλαυτία οδηγεί στην μισανθρωπία, και όταν κανείς αποβάλλη την φιλαυτία, οδηγείται στην φιλοθεΐα και την φιλανθρωπία.

Καίτοι κάθε οργανωμένη κοινωνία πρέπει να θεσπίση θεσμικά όργανα για την εξισορρόπηση των κοινωνικών φαινομένων και να μήν επιτρέπη στους θρασείς να πλουτίζουν ούτε να αφήνη τους πτωχούς να πεινούν, εν τούτοις ή σύγχρονη κοινωνία δεν πάσχει από συστήματα και θεσμούς, δεν ύποφέρει από ώραϊες ιδέες και θεωρίες, αλλά πάσχει και ύπο-

φέρει από φίλαντους ανθρώπους πού εκμεταλλεύονται κάθε κατάσταση ώστε νά ικανοποιούν τήν φιλαυτία τους.

Ἡ Ἐκκλησία μέ τήν ὅλη θεολογία της ἐνδιαφέρεται γιά τήν θεραπεία τοῦ πάθους τῆς φιλαυτίας, ὅποτε ὁ ἄνθρωπος γίνεται φιλόθεος καί φιλάνθρωπος, ἀγαπᾷ τόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο, ὄχι διότι τό ἐπιτάσσουν οἱ νόμοι τῆς Πολιτείας οὔτε γιατί ὑπάρχει ἔντονη κοινωνική ἀνάγκη, ἀλλά γιατί τό αἰσθάνεται ὡς καρπό τῆς ἀγάπης πρὸς τόν Θεό καί τούς ἀνθρώπους.

Μέσα σέ αὐτήν τήν προοπτική πρέπει νά ἐρμηνευθῇ τό φιλανθρωπικό ἔργο πού ἐξασκεῖ ἡ Ἐκκλησία, καί εἶναι πραγματικά μεγάλο, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ μεγαλύτερος φιλανθρωπικός φορέας στήν Πατρίδα μας. Καί τό κυριότερο, οἱ Κληρικοί μέσα ἀπό τήν θεολογική προοπτική ἐμψυχώνουν καί ἕναν ὁλόκληρο «εἰρηνικό στρατό» ἐθελοντῶν, οἱ ὁποῖοι προσφέρουν τόν ἑαυτό τους, τά χαρίσματά τους, τήν ἔμπνευσή τους στό φιλανθρωπικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλοι ὅσοι ἐργάζονται μέσα στόν χωρο τῆς Ἐκκλησίας στόν φιλανθρωπικό τομέα τό κάνουν ἐθελοντικά, ἀπό ἀγάπη στόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο, θυσιάζουν τόν χρόνο τους, τά χαρίσματά τους, πολλές φορές καί τήν παρουσία τους γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν ἀνάγκη.

3. Περί φιλοπτωχίας

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὁμίλησαν γιά τήν ἀρετή τῆς φιλανθρωπίας καί προέτρεψαν τούς Χριστιανούς νά τήν ἐξασκοῦν, γιατί αὐτό θά ὠφελήσῃ καί αὐτούς τούς ἴδιους καί τούς συνανθρώπους τους. Αὐτό τό ἔκαναν ὄχι ἀπό κάποια κοινωνιολογική ἰδεολογία, ἀλλά ἀπό τήν θεολογία, ἀπό τήν βίωση τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τούς ἀνθρώπους. Ὁ Ἰδιος ὁ Χριστός, ὅπως φαίνεται στά ἱερά Εὐαγγέλια, παρακινοῦσε τούς ἀνθρώπους, μέ τήν διδασκαλία καί τήν ζωή Του, νά βοηθοῦν τούς πτωχοὺς καί ὄσους ἔχουν ἀνάγκη. Ἄς θυμηθοῦμε τίς περιφημες παραβολές τοῦ πλουσίου καί τοῦ Λαζάρου, τοῦ ἄφρονος πλουσίου, τήν καταπληκτική ἐπί τοῦ ὄρου ὁμιλία Του πού ἀναφέρεται καί στήν ἐλεημοσύνη, ὅπως καί στόν ἔλεγχο τῶν πλουσίων τῆς ἐποχῆς του. Ἐπίσης, ἄς θυμηθοῦμε ὅτι ὁ Ἰδιος στήν σχετική παραβολή ἐπήνεσε ἕναν ἀλλόδοξο -τόν Σαμαρείτη- πού ἔδειξε ἀγάπη, καί μιᾶ ἀλλοεθνή γυναίκα -τήν Χαναναία. Ἄς θυμηθοῦμε καί τό θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν πέντε ἄρτων. Ὅλη ἡ ζωή τοῦ Χριστοῦ ἦταν ζωή φιλανθρωπίας, προσφορᾶς ἀγάπης πρὸς τούς ἀνθρώπους, ὄχι μόνον τούς ὁμοεθνεῖς Του, ἀλλά καί τούς ἀλλοδόξους καί τούς ἀλλοεθνεῖς.

Αὐτόν τόν δρόμο ἀκολούθησαν οἱ Απόστολοι καί οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Δέν ἦταν μόνον διδάσκαλοι τῆς ἀγάπης, ἀλλά τήρησαν τήν ἀ-

γάπη στό ἔπακρο. Οἱ ἴδιοι, ὅπως τό βλέπουμε στούς μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἔδωσαν πρῶτοι αὐτοί τό καλό παράδειγμα καί διένειμαν τήν περιουσία τους στούς πτωχοῦς καί στήν συνέχεια ἔγιναν μοναχοί καί Κληρικοί. Ἔτσι, ἐμπράκτως ἔδειξαν τήν ἀποδέσμευσή τους ἀπό τήν φιλαυτία καί τήν φιλαργυρία.

Ἔνας ἀπό τούς θαυμάσιους πατερικούς λόγους πού ἀναφέρεται στό θέμα αὐτό εἶναι ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου «Περί φιλοπτωχίας». Στόν λόγο αὐτό ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁμιλεῖ γιά τήν ἀγάπη πρὸς τούς πτωχοῦς καί προτρέπει τούς Χριστιανούς νά ἐπιδοθοῦν σέ αὐτό τό πνευματικό ἄθλημα. Τήν ὅλη διδασκαλία του δέν τήν στηρίζει σέ μιά οὐμανιστική-ἀνθρωπιστική εὐσπλαχνία, ἀλλά σέ δύο βασικά θεολογικά σημεία.

Τό πρῶτο, ὅτι ὁ κόσμος εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ. Ὡς δημιουργός του, Αὐτός ἔχει τό ἀποκλειστικό δικαίωμα πάνω στόν κόσμο, ἀλλά Αὐτός ἔχει δώσει τό δικαίωμα τῆς χρήσης τοῦ κόσμου στόν ἄνθρωπο. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι παιδιά τοῦ Θεοῦ καί ἔχουν ἴσα δικαιώματα στήν πατρική περιουσία. Αὐτό ἴσχυε στόν Παράδεισο πρὸ τῆς πτώσεως, ἀφοῦ ὅλα τότε ἦταν κοινά, ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, τὰ δένδρα κλπ. Ὅμως, μετὰ τήν ἁμαρτία εἰσηχθη ἡ ἔφεση πρὸς τήν ιδιοκτησία. Τώρα ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος, θά πρέπει νά ἀποβλέπη στήν πρώτη ἰσονομία καί ὄχι στήν μεταγενέστερη διαίρεση.

Τό δεύτερο σημεῖο εἶναι ὅτι, ὅταν βοηθᾶμε τούς ἀδελφούς μας, στήν πραγματικότητα προσφέρουμε τήν ἀγάπη μας στόν ἴδιο τόν Χριστό, ὅποτε ἡ φιλανθρωπία γίνεται θεολογικό ἔργο καί ὄχι ἀπλῶς μιά κοινωνική προσφορά. Στόν κάθε συνάνθρωπό μας βλέπουμε τόν Ἰδιο τόν Χριστό.

Σέ αὐτόν τόν σημαντικό λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ὑπάρχουν μερικές φράσεις στίς ὁποῖες φαίνεται τό εὖρος καί ἡ δύναμη τῆς φιλανθρωπίας ἡ ὁποία ἐξασκεῖται μέσα στόν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας ἀπό τούς πραγματικούς Χριστιανούς. Θά τονισθοῦν μερικές ἀπό αὐτές.

«Μή κάμνωμεν θησαυρίζοντες καί φυλάσσοντες, ἄλλων πενία καμνόντων». Δηλαδή, δέν πρέπει νά κοπιάζουμε μέ τό νά συγκεντρώνουμε θησαυρούς καί νά τούς φυλάσσουμε, ἐνῶ ἄλλοι ὑποφέρουν ἀπό τήν πείνα. Ἡ ἀγάπη γιά τούς ἀδελφούς ἀρχίζει ἀπό τό νά μή θησαυρίζουμε ἐμεῖς σέ βάρος τους καί μάλιστα ὅταν αὐτοί ὑποφέρουν. Ἡ συγκέντρωση ὑλικῶν ἀγαθῶν σέ τέτοιες καταστάσεις συνιστᾷ ἔκπτωση ἀπό τήν χριστιανική ἀγάπη, γίνεται σέ βάρος τῶν ἀδελφῶν μας.

«Αἰδοῦμαι δέ καί τό Χριστοῦ γλωσσόκομον, ὃ πρὸς πτωχοτροφίαν ἡμᾶς παρακαλεῖ». Δηλαδή, σέβομαι καί τό ταμεῖο τοῦ Χριστοῦ, πού μᾶς προτρέπει νά τρέφουμε τούς πτωχοῦς. Ὅπως ὁ Χριστός εἶχε τό γλωσσόκομο, τό ταμεῖο γιά τίς ἀνάγκες τῆς ἀποστολικῆς ομάδος, ἔτσι καί ἡ Ἐκκλησία ἔχει καί τό δικό της ταμεῖο, τό ὁποῖο πρέπει νά προσφέρεται γιά

τούς πτωχούς ανθρώπους. Τότε μόνον σέβεται κανείς τό γλωσσόκομο τοῦ Χριστοῦ.

«Πᾶσι μὲν δὴ πτωχοῖς ἀνοικτέον τά σπλάχνα, καί τοῖς καθ' ἡντιναοῦν αἰτίαν κακοπαθοῦσι». Δηλαδή, νά δείξουμε εὐσπλαχνία σέ ὅλους τούς πτωχοῦς, καί σέ ἐκείνους πού μέ ὅποιαδήποτε αἰτία κακοπαθοῦν. Ἐδῶ δέν γίνεται ἀπλῶς λόγος γιά μιά προσφορά χρημάτων, τροφῆς, ἐνδυμάτων, ἀλλά γιά ἀνοιγμα σπλάγχνων οἰκτιρμῶν καί φιλανθρωπίας, μέ τό νά μή κλείνεται κανείς φίλαυτα μέσα στόν ἑαυτό του.

«Μή παρίδης, μή παραδράμης τόν ἀδελφόν, μή ἀποστραφῆς ὡς ἄγος, ὡς μίασμα, ὡς ἄλλο τι τῶν φευκτῶν καί ἀπειρημένων». Δηλαδή, μή παραβλέψης καί μή προσπεράσης ἀδιάφορα τόν ἀδελφό σου, μήν τόν ἀποστραφῆς ὡς κατάρα, ὡς μολυσμό καί ὡς κάτι ἄλλο ἀπό τά κατηραμένα καί ἀπό ἐκεῖνα πού πρέπει κανείς νά ἀποφεύγη. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος μέ τήν προτροπή αὐτή ἐπεκτείνει ἀκόμη περισσότερο τό εὖρος τῆς φιλανθρωπίας πού πρέπει νά γίνεται σέ κάθε ἄνθρωπο πού βρίσκεται ἀκόμη καί στό περιθώριο τῆς κοινωνίας, πού οἱ ἄλλοι τόν θεωροῦν μίασμα, μολυσμό. Ἐνδεχομένως ἐδῶ νά ἐννοοῦνται οἱ λεπροί τούς ὁποίους τήν ἐποχή ἐκείνη οἱ ἄνθρωποι, ἀκόμη καί οἱ συγγενεῖς τους, ἀπομάκρυναν ἀπό τίς οἰκογένειες καί τίς κοινωνίες, ἐπειδή ἡ νόσος ἦταν μολυσματική καί ἀθεράπευτη.

«Ὅρεξον τροφήν, ὄρεξον ράκος, προσένεγκε φάρμακον, κατάδησον τραύματα, ἐρώτησόν τι περί τῆς συμφορᾶς, περί καρτερίας φιλοσόφησον, θάρσυνον, πρόσελθε». Δηλαδή, πρόσφερε τροφή, πρόσφερε ἐνδυμα, πρόσφερε φάρμακο, ἐπίδεσε τά τραύματα, δεῖξε ἐνδιαφέρον γιά τήν συμφορά, φιλοσόφησε γιά τήν ὑπομονή, πάρε θάρρος καί πλησίασε. Αὐτό δείχνει ὅτι ἡ φιλανθρωπία εἶναι ποικιλόμορφη, ἐξασκεῖται μέ ὑλικά ἀγαθά, μέ διδασκαλία καί μέ προσωπικό ἐνδιαφέρον. Δέν πρόκειται ἀπλῶς γιά ἕνα χρηματικό ποσό, γιά ἕναν μισθό, γιά ἕνα ἐπίδομα, γιά μιά μερίδα φαγητοῦ κλπ. Ὁ ἄνθρωπος δέν ἔχει μόνον σωματικές ἀνάγκες, ἀλλά καί ψυχικές, πνευματικές.

«Δός ἀντί μεγάλου τήν προθυμίαν· εἰ μηδέν ἔχει δάκρυσον· μέγα τῶ ἀτυχοῦντι φάρμακον ἔλεος ἀπό ψυχῆς εἰσφερόμενος». Δηλαδή, ἀντί τοῦ μεγάλου πού δέν ἔχεις νά δώσης στόν πτωχό, δῶσε τήν προθυμία· ἂν δέν ἔχης τίποτε, δάκρυσε γι' αὐτόν, διότι ἡ συμπόνια πού βγαίνει ἀπό τήν ψυχή εἶναι μεγάλο φάρμακο γιά ἐκεῖνον πού δυστυχεῖ. Ἔτσι κανείς δέν μπορεῖ νά δικαιολογηθῆ ὅτι δέν ἔχει νά προσφέρει κάτι στούς ἀδελφούς του, ἀφοῦ μπορεῖ νά δώση τήν προθυμία του, ἀκόμη καί νά δακρύση γι' αὐτόν. Αὐτή ἡ ἀγάπη πού ἐκφράζεται μέ τά δάκρυα εἶναι μεγάλο φάρμακο γιά τούς δυστυχισμένους ἀνθρώπους. Αὐτό εἶναι σημαντικό, γιατί δείχνει καί τήν ψυχική κατάσταση τῶν πτωχῶν καί δυστυχισμένων, πού δέν ὑποφέρουν μόνον ἀπό ὑλικές ἀνάγκες, ἀλλά καί ἀπό ψυχικό πόνο.

«Προεισενεκτέον ανθρώπους ὄντας ἄνθρωποις τὸν ἔρανον τῆς χρηστότητος». Δηλαδή, πρέπει νά προσφέρουμε στοὺς ἄνθρώπους, ἀφοῦ καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι, τὸν ἔρανον τῆς ἀγάπης μας. Καὶ στὴν συνέχεια προσδιορίζει τὰ σημεῖα στὰ ὁποῖα μποροῦμε νά προσφέρουμε. Νά βοηθήσουμε τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους: εἴτε τελοῦν σέ χρεῖα, εἴτε εἶναι ὀρφανοί, εἴτε βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους, εἴτε ὑποφέρουν ἀπὸ «ὠμότητα δεσποτῶν», «ἀρχόντων θράσος», «φορολόγων ἀπανθρωπίαν», «ληστῶν μαιφονίαν», «κλεπτῶν ἀπληστίαν», «εἴτε δήμευσιν, εἴτε νανάγιον». Ἡ προσφορὰ τῆς ἀγάπης ἐπεκτείνεται σέ πολλοὺς τομεῖς καὶ δέν ἐξαντλεῖται μόνον σέ μιά μικρὴ ἢ μεγάλη χρηματικὴ προσφορὰ. Ὁ Κληρικός πρέπει νά προστατεύη τοὺς Χριστιανούς καὶ ἀπὸ τὴν ὠμότητα τῶν ἀρχηγῶν, ἀπὸ τὸ θράσος τῶν ἀρχόντων καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς φορολογίας ἀπὸ τοὺς ληστὲς καὶ κλέπτες, ἀπὸ αὐτοὺς πού δεσμεύουν τίς περιουσίες. Ὁ προφητικὸς λόγος πρέπει νά καυτηριάζη κάθε τί πού πληγώνει τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας.

«Δός μερίδα καὶ τῇ ψυχῇ, μὴ τῇ σαρκὶ μόνον· δός μερίδα καὶ τῷ Θεῷ, μὴ τῷ κόσμῳ μόνον». Δηλαδή, δῶσε μερίδιο καὶ στὴν ψυχὴ καὶ ὄχι μόνον στό σῶμα, δῶσε μερίδιο στόν Θεό καὶ ὄχι μόνον στόν κόσμο. Ὁ ἄνθρωπος δέν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ σῶμα, ἀλλά καὶ ἀπὸ ψυχὴ, ἡ ὁποία ἔχει πολλές ἀνάγκες, μεγαλύτερες ἀπὸ τὸ σῶμα, δέν ἀνήκει μόνον στόν κόσμο, ἀλλά καὶ στόν Θεό. Ἄν δέν ἱκανοποιοῦνται αὐτές οἱ ψυχικὲς ἀνάγκες, τότε ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ὅτι ἔχει μέσα του ἓνα ὑπαρξιακὸ κενό.

«Ἔως ἐστὶ καιρός, Χριστόν ἐπισκεψώμεθα, Χριστόν θεραπεύσωμεν, Χριστόν θρέψωμεν, Χριστόν ἐνδύσωμεν, Χριστόν συναγάγωμεν, Χριστόν τιμήσωμεν». Δηλαδή, ὅσο ἀκόμη εἶναι καιρός ἄς ἐπισκεφθοῦμε τὸν Χριστό, ἄς Τόν περιποιηθοῦμε, ἄς Τόν θρέψουμε, ἄς Τόν ἐνδύσουμε, ἄς Τόν περιμαζεύσουμε, ἄς Τόν φιλοξενήσουμε, ἄς Τόν τιμήσουμε. Αὐτό τὸ χωρίο δείχνει τὸ ὕψος τῆς ὀρθοδόξου ἀνθρωπολογίας. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος στὰ πρόσωπα τῶν πτωχῶν, τῶν ξένων βλέπει τὸν ἴδιο τὸν Χριστό, ὁπότε καὶ ἡ προσφορὰ σέ αὐτοὺς εἶναι στὴν πραγματικότητα προσφορὰ στόν ἴδιο τὸν Χριστό.

Ἔτσι, ἡ φιλανθρωπία στὴν Ἐκκλησία ἀποκτᾶ θεολογικὸ περιεχόμενο καὶ δέν εἶναι ἀπλῶς μιά ἀλτροῦϊστικὴ ἀγάπη καὶ μιά συναισθηματικὴ προσφορὰ, ἔχει ποικίλους τρόπους νά ἐκφρασθῇ.

4. Θεραπευτικὴ κοινότητα

Τὸ κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς εἶναι ἡ θεία Εὐχαριστία πού συνδέεται μέ τὴν προσευχὴ καὶ τὴν διδασχὴ. Ἔτσι, προσευχὴ, δόγμα καὶ θεία Εὐχαριστία τρέφουν τοὺς Χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ, ὅμως, ζωὴ δέν τελειώνει στὴν

θεία Εὐχαριστία, ἀλλά ἐπεκτείνεται καί μετὰ ἀπὸ αὐτὴν, ἀγγίζει ὅλον τὸν βίον τῶν Χριστιανῶν, ἀκόμη καί τίς ὑλικές τους ἀνάγκες. Δέν μπορεῖ κανεὶς νὰ μοιράζεται τὰ πνευματικά ἀγαθὰ -τόν εὐχαριστιακὸ ἄρτο- καί νὰ μὴν μοιράζεται καί τὰ ὑλικά ἀγαθὰ. Ὁ Χριστιανὸς δέν αισθάνεται οὔτε ὅτι εἶναι ὀρφανός, ἀφοῦ ἔχει Πατέρα τὸν Θεό, οὔτε ὅτι εἶναι μοναχοπαῖδι ἐπάνω στὴν γῆ, ἀφοῦ ὁ Πατέρας του ἔχει καί ἄλλα παιδιά. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἔνοιωθαν ἔντονα αὐτὴν τὴν ἀδελφότητα ἐν Χριστῷ, γι' αὐτὸ καί εἶχαν καθιερώσει τίς «ἀγάπες», δηλαδή τὰ κοινὰ δεῖπνα, καί διέθεταν ὅλα τὰ ὑπάρχοντά τους γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό, ζοῦσαν μιά κοινοβιακὴ ζωὴ.

Αὐτὸ τὸ βλέπουμε στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὅπου γράφεται: «Τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινὰ» (Πράξ. δ', 32). Εἶναι σημαντικό ἐδῶ αὐτὸ τὸ «οὐδὲ εἷς», οὔτε ἓνας δέν θεωροῦσε ὅτι τὰ ὑπάρχοντά του ἦταν δικά του, ἀλλὰ θεωροῦσαν ὅτι ὅλα ὅσα εἶχαν ἦταν κοινὰ γιὰ ὅλους. Καί πιὸ κάτω γράφεται ὅτι «οὐδὲ γὰρ ἐνδεὴς τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς», δηλαδή δέν ὑπῆρχε κανένας πτωχὸς μετὰ τῶν Χριστιανῶν, γιατί ὅσοι εἶχαν ὑλικά ἀγαθὰ τὰ διέθεταν γιὰ ὅλη τὴν κοινότητα, ὅποτε ἀπὸ τίς προσφορές αὐτές «διεδίδοντο ἐκάστῳ καθότι ἂν τις χρείαν εἶχεν» (Πράξ. δ', 34-35).

Εἶναι πολὺ σημαντικὴ αὐτὴ ἡ πληροφορία. Στὶς χιλιάδες τῶν Χριστιανῶν ποὺ ὑπῆρχαν στὰ Ἱεροσόλυμα καί ἦταν μέλη τῆς Ἐκκλησίας «οὐδὲ εἷς» θεωροῦσε κάτι δικό του, δηλαδή κανεὶς δέν μιλοῦσε γιὰ ἰδοκτησία-ἀτομικὴ περιουσία καί ἀκόμη «οὐδὲ ἐνδεὴς τις ὑπῆρχεν», δηλαδή δέν ὑπῆρχε κανεὶς πτωχὸς ἀνάμεσά τους. Τί ζωντανὴ ἦταν ἡ πρώτη Ἐκκλησία! Καί αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ δικό μας πρότυπο.

Αὐτὴ ἡ κοινοβιακὴ ζωὴ διατηρεῖται μέχρι σήμερα, μέ διάφορες μορφές. Τοῦλάχιστον μέχρι τὰ μέσα τοῦ 2ου αἰῶνος ἔχουμε τὴν μαρτυρία τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καί μάρτυρος ὅτι ἡ Ἐκκλησία διέσωσε τὸ κοινοβιακὸ σύστημα, ὅπως φαίνεται στὴν ἀπολογία του στὸν Αὐτοκράτορα Ἀντωνῖνο τὸν Εὐσεβῆ. Σύμφωνα μέ τὴν μαρτυρία αὐτὴ, ὅσοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς ἦταν εὐποροὶ καί ὅσοι ἠθελαν νὰ προσφέρουν μέ ἐλευθερία, ἐναπέθεταν τὴν προσφορὰ τους στὸν προεστώτα τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος -τόν Κληρικό- καί αὐτὸς βοηθοῦσε τοὺς ὀρφανούς, τίς χῆρες, τοὺς ἀρρώστους καί ὅσους εἶχαν κάποια ἀνάγκη, τοὺς φυλακισμένους, ἀλλὰ καί τοὺς παρεπιδήμους ξένους. Ἔτσι, ὁ Κληρικός-προεστώς «πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ οὔσι κηδεμῶν γίνεται».

Ἡ κοινοβιακὴ ζωὴ διασώζεται σήμερα στὰ ὀρθόδοξα Μοναστήρια. Ὅποιος ἐπισκέπτεται τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου λειτουργεῖ ὀργανωμένα ὁ ὀρθόδοξος μοναχισμὸς, θά δῇ αὐτὴν τὴν κοινοβιακὴ ζωὴ. Οἱ μοναχοὶ δέν ἔχουν δική τους ἀτομικὴ περιουσία, ἀλλὰ καί οἱ φιλοξενούμενοι γεύονται

αὐτήν τήν κοινοβιακή ζωή καί τήν ἀβραμιαία φιλοξενία τους. Κανείς δέν αισθάνεται ὡς ξένος.

Ἀλλά καί ἡ Ἐκκλησία, μέ τίς Μητροπόλεις καί τίς Ἐνορίες, διασώζει τόν χαρακτήρα τῆς κοινότητας καί μάλιστα τήν μορφή τῆς λεγομένης θεραπευτικῆς κοινότητας. Μέσα στήν Ἐνορία ἱκανοποιοῦνται ὅλες οἱ ὑλικές, ψυχολογικές, πνευματικές ἀνάγκες τῶν Χριστιανῶν, ὅποτε ὁ ἄνθρωπος βρίσκει νόημα ζωῆς. Φυσικά, ὁ Χριστιανισμός κάνει ὅλες τίς πρακτικές ἐφαρμογές του μέσα στόν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας.

Ζοῦμε σέ μιά ἐποχή στήν ὁποία γίνεται διαρκῆς λόγος γιά τήν οικονομική κρίση καί ἐννοεῖται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπλῶς ἓνα οικονομικό ὄν. Ὅμως, ὅπως τό ἀντιλαμβανόμαστε καί ἀπό τήν μικρή μας πείρα, ὁ ἄνθρωπος ἔχει καί ἄλλες ἀνάγκες, πνευματικές ἀνάγκες, κυρίως εἶναι θεολογικό ὄν, πού σημαίνει ὅτι πεινᾷ καί διψᾷ γιά τόν Θεό. Ἐπίσης, ζοῦμε σέ μιά ἐποχή πού ὅλα τά περιμένουμε ἀπό τό Κράτος. Βέβαια, καί αὐτό ἔχει τήν εὐθύνη του, γιατί πρέπει νά κάνη καλή διαχείριση τῶν φόρων πού εἰσπράττει καί εἶναι ἀνταποδοτικοί, ἀλλά πρέπει καί νά θεσπίση τούς κατάλληλους θεσμούς γιά νά ἀσκήση μιά ὀργανωμένη κοινωνική πρόνοια στούς ἀνήμπορους καί πονεμένους συνανθρώπους μας. Ὅμως, ἡ εὐθύνη βαρύνει καί ὅλους μας, ἀφοῦ πρέπει νά μὴν παραμένουμε ἀδιάφοροι σέ κάθε προσωπικό, οἰκογενειακό καί κοινωνικό δράμα καί νά ἀναπτύξουμε σέ μεγάλο βαθμό τήν φιλαθροπία καί τήν ἀλληλεγγύη σέ ὄσους ἀδελφούς μας καί ξένους ὑποφέρουν καί πονοῦν.

Αὐτόν τόν ἄνθρωπο ὑπηρετεῖ ἡ Ἐκκλησία, δηλαδή οἱ Κληρικοί καί λαϊκοί πού διαθέτουν εὐαισθησία καί θέλουν νά μιμηθοῦν τόν Χριστό, τούς Ἀποστόλους καί τούς Πατέρες. Μέσα σέ αὐτήν τήν προοπτική πρέπει νά δοῦμε τό ὅλο φιλανθρωπικό ἔργο πού ἐπιτελοῦν οἱ Κληρικοί καί λαϊκοί πού θέλουν νά εἶναι ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς τους.—